

Ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymasis vienam iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus

Marija Jonilienė¹, Birutė Baltušnikienė²

¹ Lietuvos edukologijos universitetas, Ugdymo mokslų fakultetas, Vaikystės studijų katedra, Studentų g. 39, 08106 Vilnius, marija.jonilienne@leu.lt

² VšĮ „Linksmieji čiauškučiai“, Baltų pr. 16, 48190 Kaunas, birutekrivkaite@gmail.com

Anotacija. Straipsnyje nagrinėjama ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymosi vienam iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, problema. Vaikų mokymasis vienam iš kito yra neatsiejama ugdymo proceso dalis, vykstanti natūraliai ir apimanti įvairias vaikų ugdymosi sritis, bet dažniausiai yra susijęs su žaidybine veikla. Žaisdami muzikinius žaidimus, vaikai įpranta pamatyti, išgirsti vienas kitą, prakalbinti, pakviesti žaisti, keistis informacija, derinti sumanymus ir veiksmus. Mokymasis vienam iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, yra svarbus ugdytinių elgesio, emocijų ir gebėjimų formavimuisi, užtikrinantis teigiamų santykių su bendraamžiais palaikymą ir įvairiapusę vaiko raidą.

Atliktas empirinis tyrimas padėjo išsiaiškinti, kad vaikai, žaisdami muzikinius žaidimus, mokosi vienas iš kito žaidimo taisyklių, atlikti žaidimo judesius, atkartoti dainelės žodžius, reikiamus garsus, šokti. Mokydamiesi vieni iš kitų vaikai taiko įvairius būdus: parodo, kaip atlikti užduotį, daro kartu, paaiškina žaidimo judesių tinkamą atlikimą, pastebi kito vaiko padarytą klaidą, pasiūlo žaisti kartu, dalijasi savo žiniomis, pasako komplimentą, modeliuoja, stebi, klausia, siekdami išsiaiškinti, prašo kito pagalbos. Vaikai ne tik mokosi vieni iš kitų, bet ir ugdomi socialinius, komunikacinius, meninius, pažintinius, sveikatos saugojimo gebėjimus.

Esminiai žodžiai: *ikimokyklinio amžiaus vaikai, mokymosi vienam iš kito strategija, muzikiniai žaidimai.*

Įvadas

Mokymosi visą gyvenimą memorandume (2001) akcentuojama, jog žmogaus mokymasis vyksta visur ir visada: šeimoje, ugdymo įstaigoje, laisvalaikiu, bendraujant su kitais žmonėmis. Mokymasis padeda įsisavinti visuomenės ir visos žmonijos sukauptą patirtį, jos pagrindus, taip pat įgyti teorinių, praktinių žinių bei įgūdžių.

Jau ankstyvoje vaikystėje vaikas mokosi ne tik iš savo tėvų, pedagogų, bet ir bendraamžių. Ikimokykliniame amžiuje mokymasis glaudžiai susijęs su mokymosi vienu iš kito strategija. Mokymosi vienu iš kito sąvoka gali būti apibrėžiama kaip aktyvus žinių ir įgūdžių išmokimas, perėmimas iš kito asmens, kuris turi tokius pat ar aukštesnius gebėjimus. Prielaida, kad besimokantysis gali mokytis iš kito tik tada, kai kitas turi daugiau gebėjimų, nepasitvirtino. Atlikti tyrimai parodė, kad efektyvus mokymasis vienu iš kito gali vykti ir tarp tokius pat gebėjimus turinčių vaikų (Topping, 2005).

Vaikų mokymasis vienu iš kito gali būti pagrįstas iš keturių skirtingų mokymosi teorijų perspektyvų, kurios pabrėžia mokymosi vienu iš kito svarbą ugdytinių mokymosi efektyvumui. Žvelgiant iš J. Piaget perspektyvos, mokymasis ir žinių suvokimo plėtra yra procesas, kurio metu įvyksta asmens konfliktas su savimi, tarp ankstesnių ir naujai patirtų įsitikinimų. Šie konfliktai padeda vaikams aktyviau samprotauti ir mokytis. Kognityvinio konflikto būseną atsiranda, kai vaikams iškyla prieštaravimas tarp jų turimo supratimo ir to, ką jie mato ar girdi iš aplinkos, bendraudami vieni su kitais. Kognityvinis konfliktas, atskleidžiamas prieštaravimus tarp skirtingų dalyvių žinių lygio, sukelia pusiausvyros sutrikimo būseną. Per dialogą ir diskusiją tarp ugdytinių, turinčių tokį patį statusą, plėtojasi geresnis vienas kito supratimas, atsiranda kognityviniai pokyčiai ir yra atkuriamas pusiausvyra (Blum-Kulka ir Dvir-Gvirsman, 2010; Piaget, 2002; Webb, 2010).

L. Vygotskio mokymosi teorijos perspektyva pabrėžia socialinį aktyvumą ir mokymąsi, kuris pagrįstas patirtimi, kai turintis didesnę patirtį padeda mažiau patyrusiam. Kognityvinis vystymasis priklauso nuo šios sąveikos su kompetentingesniu partneriu. Mokymasis gali vykti, kai daugiau pažengęs vaikas gali padėti nepatyrusiam vaikui (Webb, 2010).

Trečioji teorija, plėtojama taip pat L. Vygotskio, teigia, kad mokymasis iš esmės yra socialinis reiškinys. Pasak šio psichologo, vaikas, dalyvaudamas bendruomenės veikloje, praplečia palaipsniui įgyjamą patirtį ir taip mokosi.

Ketvirtoji vaikų mokymosi teorinė kryptis orientuota į socialinę psichologiją. Pabrėžiama motyvacijos svarba vaikų mokymui ir ugdymui. Žvelgiant iš socialinio elgesio perspektyvos, vienas iš metodų, skatinančių vaikus mokytis vienu iš kito ir bendradarbiauti, yra bendro tikslo grupėje ar komandiniame darbe iškėlimas. Kuriant socialinio ryšio grupes, norima skatinti ugdytinius padėti vienas kitam. Taip pat pabrėžiama socialinių įgūdžių svarba vaikų ugdymui ir mokymosi vienu iš kito kokybei (Blum-Kulka ir Dvir-Gvirsman, 2010).

Mokymasis vienam iš kito atsiranda kaip mokymosi struktūra, susidedanti iš įvairių mokymosi patirčių: pagalbos vienas kitam, mokymosi bendradarbiaujant ir kooperatyvinio bendradarbiavimo. Ši struktūra grindžiama J. Piaget ir L. Vygotskio teorijomis. Bendraamžių mokymasis vienam iš kito turi didelę įtaką ugdymosi sritims – muzikinių, matematinių, socialinių įgūdžių formavimuisi, pažinimo, kalbos ir komunikacijos sritims. Atlikti tyrimai rodo teigiamą poveikį vaikų mokymosi vienam iš kito rezultatams, o pasiekimų lygis priklauso nuo ugdytinių amžiaus, grupelės narių lyčių sandaros, vaikų tarpusavio sąveikos kokybės, motyvacijos skatinimo. Bendradarbiavimas ir tarpusavio komunikavimas laikomas bendru vardikliu ir kognityvinėje, ir socialinėje teorijose, nes ugdytinių mokymasis vienam iš kito labiau atsiskleidžia per vaikų pokalbius. Tai gi pokalbio kokybė labai svarbi ugdytinių mokymuisi vienam iš kito (Blum-Kulka ir Dvir-Gvirsman, 2010).

Vaikų tarpusavio sąveika ir bendradarbiavimas yra būtinas veiksnys, norint užtikrinti vaikų mokymąsi vienam iš kito. Bendravimas su kitais panašaus amžiaus vaikais ypač svarbus, nes tai lygiaverčių partnerių, bandančių daryti įtaką vienas kitam, ryšiai. Šie ryšiai padeda vaikui išmokti bendravimui ir socializacijai labai svarbių elgesio būdų. Žaisdami ar veikdami drauge, vaikai geba pasakyti draugui ką nors gražaus, malonaus, padėkoti už žaislą, pagalbą, pasiūlyti ar paprašyti kitą vaiką kažkuo pasidalyti ir drąsiai kreiptis dėl iškilusio klausimo. Mokydamiesi vienas iš kito vaikai įgyja platų spektrą socialinių įgūdžių: girdėti vienas kitą, prakalbinti, pakviesti žaisti, derinti sumanymus, veiksmus, keistis informacija (Porter, 2003). Tyrėjai atkreipia dėmesį į tai, kad bendraamžių pozityvių santykių svarba turi įtakos vaikystėje ir vėlesniame gyvenime (Foyle, 1990). Mokymasis vienam iš kito bendradarbiaujant skatina vaikų pozityvius jausmus pedagogams, ugdymo institucijai, bendrai veiklai, mokymuisi, padidina vaikų tarpusavio simpatijas vienas kitam. Ugdytinis pastebi kitų ugdytinių kvietimą kartu veikti per šypsena, žvilgsnį, gestą ir pats rodo iniciatyvą palaikydamas kito sumanymą, siūlydamas savo idėjų, parodydamas savo gebėjimus žaisti, kurti drauge, dalytis, suteikti kitam pagalbą (Ostrovsky ir Meaden, 2010).

Siekiant užtikrinti vaikų bendravimą, labai svarbu, kokie būdai yra taikomi vaikų mokymuisi vienam iš kito. Ikimokykliniame amžiuje vaikai išmoksta bendrai su kitais vaikais ugdytis pozityviais ir sėkmingais būdais. Vaikai kopijuoja, imituoja ar mokosi iš kito, kuris pasirodė turįs daugiau kompetencijos, žinių, labiau pasitikintis savimi ar populiariesnis (Wilks, Collier-Baker ir Nielsen, 2015). Vaikų mokymasis vyksta stebint socialinę aplinką ir tam tikrus vaidmenų modelius. Stebėjimas padeda vaikui įgyti supratimą ir išmokti, kaip reikia elgtis vienoje ar kitoje situacijoje, daryti taip, kaip daro kitas. Vaikai kreipia daugiau dėmesio į tai, kas yra daroma, o ne sakoma, todėl kitų vaikų elgesį jie tiesiog kopijuoja. Psichologų manymu, tai yra vienas iš būdų, kuris nulemia vaikų mokymąsi vienam iš kito. Vaikai kitus vaikus suvokia kaip tobulus ir visažinius, todėl elgesį, kurį mato savo aplinkoje, jie supranta kaip teisingą ir tinkamą. Matydami, kaip elgiasi kiti, vaikai mokosi, kaip elgtis galima, o kaip ne. Kasdienis ugdytinių elgesys

daro tokią pat įtaką, kaip ir kruopščiai suplanuotos „pamokos“ vaikams. Dažnai bendraamžių elgesio atkartojimą galime pamatyti vaikų žaidimuose (Hille, Evanschitzky ir Bauer, 2015).

Tačiau, kai ikimokyklinio ugdymo institucijoje vaikų bendravimui ir bendradarbiavimui skiriama mažai dėmesio, ugdytiniai retai kreipiasi vienas į kitą. Grupėje jų tarpusavio ryšiai būna silpni, nesimokoma socialinio bendravimo ir, kaip rodo tyrimai, tokių institucijų vaikai, ypač berniukai, būna agresyvesni. O jeigu vaikų bendradarbiavimui yra skiriama pakankamai dėmesio ir laiko, jie kartu daugiau žaidžia, yra iniciatyvūs, priima savarankiškus sprendimus (Boyed ir Bee, 2011).

Siekiant, kad vaikai efektyviau mokytųsi vienas iš kito, ugdymo įstaigoje turi būti sukurta saugi socialinė aplinka, organizuojamas į vaiką orientuotas ugdymo procesas, parinktos tinkamos ugdymosi priemonės. Moksliniuose šaltiniuose išskiriami 4 aspektai, skatinantys mokymosi vienas iš kito strategijos veiksmingumą: 1. *Santykių kūrimas*, kai grupėje sukuriama aplinka ir santykiai, kurie užtikrina vaikų saugumą, ir vaikas su kitais bendraamžiais gali laisvai tyrinėti, rizikuoti, dalytis savo patirtimi bei mokytis iš kitų; 2. *Situacijų kūrimas*, kai vaikai mokosi vienas iš kito dalyvaudami veiklose, reikalaujančiose spręsti įvairias problemas, kontroliuoti savo jausmus, kai keliami iššūkiai, kuriuos sprendžiant vaikas gali remtis savo žiniomis, supratimu ir įgūdžiais; 3. *Organizavimas*, kai vaikai mokosi vienas iš kito tinkamai organizuotoje ir ugdymuisi parengtoje, priemonių gausioje aplinkoje, skatinančioje sudėtingą ir įdomų ugdymąsi; 4. *Vadovavimas*, kai veikla vaikams parenkama pagal jų poreikius, interesus, norus bei patirtį ir jie gali efektyviau mokytis vienas iš kito (Hetherington, Hendrickson ir Koenig, 2014).

Mokymasis vienas iš kito vyksta įvairiose veiklose. Stebint vaikus gali atrodyti, kad jie tik bendrauja, žaidžia, keičiasi, dalijasi žaislais, idėjomis ir bando jas paaiškinti. Tačiau dažniausiai vaikai, sąveikaudami su savo bendraamžiais, net nesuvokia, kad jie bendrauja ir kartu mokosi vienas iš kito.

Pasak L. Vygotskio, mokymasis vienas iš kito ypač išryškėja *žaidžiant žaidimus*. Vaikų žaidimas grindžiamas socialine interakcija, todėl žaisdami vaikai mokosi vienas iš kito, susidomi, stebi, modeliuoja, aiškinasi, padeda vienas kitam. Vaikai tiria konfliktuojančias idėjas, paaiškinimus, tariasi, derasi, diskutuoja dėl daugybės perspektyvų ir priima arba atmeta sąvokas, apie kurias kalba bendraamžiai. Mokymosi socialiniame kontekste teorija grindžiama L. Vygotskio socialinio konstruktyvizmo idėjomis ir išryškina sinerginį mokymosi kartu, bendro edukacinio lavinimo ir bendro žinojimo kūrimo efektą (Monkevičienė, Stankevičienė, Autukevičienė ir Jonilienė, 2017).

Vaikų žaidimui ir mokymuisi vienas iš kito ypač vertingi muzikiniai žaidimai. G. E. McPhersonas mini tam tikras muzikinių žaidimų savybes, kurios išlieka per visus amžius. Pagrindinė jų – multimodalumas, kai vaikai kartu derina dainavimą su judėjimu ir, jei įmanoma, su garsų išgavimu įvairiais daiktais ar muzikos instrumentais. Kita savybė, kuri būdinga muzikiniam žaidimui, yra spontaniškumas ir improvizacija. Ir trečioji savybė, kuria pasižymi muzikiniai žaidimai – kūrybiškumas. Muzikiniam žai-

dimui būdinga daugybė kūrybos procesų, nes žaisdami vaikai vaizduoja juos supančią aplinką, parodo, kaip jie vertina pastebėtus gyvenimo reiškinius, ir išreiškia savo požiūrį į išorinį pasaulį (McPherson, 2006).

Muzikiniai žaidimai – tai drama ir muzika drauge. Kiekvienas muzikinis žaidimas turi tam tikrą scenarijų, kurio personažai atlieka numatytus vaidybinius veiksmus. Prieš žaidimą vaikai turi išsiskaičiuoti ir pasiskirstyti vaidmenimis. Vaikai visada turi žaidimo veikėjų atliekamų veiksmų interpretacijos laisvę, o tai labai skatina jų kūrybiškumą. Vaidybiniai veiksmai atliekami dainuojant ir pritariant instrumentu. Ikimokyklinukai labai mėgsta šiuos žaidimus, nes turi galimybę pasireikšti, parodyti save (Sankauskienė, 2009).

Muzikiniai žaidimai, integruojami į visą ugdymo procesą, sustiprina vaiko teigiamas emocijas, padeda įsisavinti tautos etninę kultūrą, tradicijas, ugdo augančius vaiko gebėjimus socialinės sąveikos, bendravimo, emocijų supratimo, atminties, savireguliacijos ir kūrybiškumo srityse. Muzika priklauso intelektiniam ir socialiniam-emociniam žanrui, todėl žaidimu lavinama kalba, simbolinis mąstymas, savivoka, empatija. Vadinasi, muzikiniai žaidimai ugdo visą vaiko asmenybę, vaikas mokosi žaidžiant (Stolic, 2015).

Ikimokyklinio amžiaus vaikų visa ugdomoji veikla turi būti organizuojama per žaidimą – pagrindinį vaiko poreikį šiame amžiaus tarpsnyje. Muzikiniai žaidimai reiškia žaidimą su kitais. Mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, vyksta tada, kai vaikai dalijasi muzikinio žaidimo idėjomis, bando derinti savo ritminį judėjimą ir dainavimą su kitais, judesiais perteikia žaidimo veikėjų charakterius, balsu imituoja jų skleidžiamus garsus (Marsh ir Young, 2006). Žaisdami muzikinius žaidimus ir mokymasis vienas iš kito vaikai taiko tokius būdus kaip pavyzdžio rodymas, modeliavimas, stebėjimas, nurodymas, barimas, aiškinimas, mokymas, skatinimas, lyginimas ir kt. Taigi, mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, gali būti vienas svarbiausių ir veiksmingiausių vaikų ugdymosi metodų.

Lietuvoje ir užsienyje plačiai nagrinėjamas mokyklinis vaikų mokymasis, o ikimokyklinis vaikų mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, ištirtas menkai. Užsienio autoriai savo darbuose pateikia vaikų mokymosi vienas iš kito bendradarbiavimo gaires, aptaria jų elgesio, emocijų, gebėjimų ugdymąsi, tačiau nėra išskirtos jokios metodikos. Lietuvoje tyrimų apie vaikų mokymąsi vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, nepavyko rasti, todėl vaiko mokymąsi vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, bei mokslinį jo pagrindimą galima traktuoti kaip aktualią ikimokyklinės pedagogikos problemą.

Tyrimo tikslas – išsiaiškinti ikimokyklinio amžiaus vaikų mokymosi vienas iš kito ypatumus, žaidžiant muzikinius žaidimus.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atlikti teorinę problemos analizę;
2. Atskleisti vaikų mokymosi vienas iš kito raišką, žaidžiant muzikinius žaidimus;
- 3 Atlikti kiekybinę ir kokybinę tyrimo duomenų analizę.

Tyrimo metodai: 1. Mokslinių literatūros šaltinių analizė; 2. Vaikų stebėjimas; 3. Kiekybinė ir kokybinė tyrimo duomenų analizė.

Tyrimo metodologinės nuostatos ir metodika. Tyrimas grindžiamas J. Piaget konstruktyvistinės teorijos, kuri akcentuoja, kad vaikas yra aktyvus savo paties patirties kūrėjas, nes įgyja žinias, patirtį ir gebėjimus atsidūręs naujoje situacijoje, bei L. Vygotskio socialinio konstruktyvizmo teorijos, išryškinančios vaiko mokymąsi iš aplinkinių žmonių ir socialinio pasaulio, bendro edukacinio lauko, bendro žinojimo kūrimo efektą, sinteze. Ontologiniu požiūriu ugdymo realybė interpretuojama kaip reliatyvi, holistiška ir dinaminė, o epistemologiniu – kaip subjektyvi, transakcinė, interaktyvi (pagal Monkevičienė et al., 2017). Duomenų rinkimui ir analizei taikyta kiekybinių ir kokybinių tyrimų prieiga, grindžiamosios teorijos strategija (Corbin ir Strauss, 2008). Kiekybiniams ir kokybiniams duomenims apie vaikų mokymąsi vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, rinkti taikytas stebėjimo metodas. Šis metodas leidžia pažinti ugdytinius, jų veiklą, bendravimo ypatumus, todėl jis labiausiai tinka rinkti duomenims apie vaikų mokymąsi vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus (Paulionytė, 2005).

Stebėjimas vyko įvairių vaikų veiklų metu, nesikišant į ugdomąjį procesą ir išliekant tik stebėtoju. Vaikai buvo stebimi, kai žaidė muzikinius žaidimus grupėje, muzikos kampelyje, laisvalaikiu, lauke ir muzikinės veiklos metu salėje. Žaidimų situacijos, kuriose vaikai mokėsi vienas iš kito, fiksuotos iš anksto parengtuose stebėjimo protokoluose su numatytais aiškiais tiriamojo reiškinių požymiais. Stebėjimu siekta išsiaiškinti: kokius muzikinius žaidimus darželyje dažniausiai žaidžia vaikai, ko vaikai mokosi vienas iš kito žaisdami muzikinius žaidimus, kokius būdus dažniausiai taiko mokydamiesi vienas iš kito ar pamokydami vienas kitą, kaip vaikai priima kito vaiko pamokymą ir kaip tuomet elgiasi, kokius gebėjimus ugdomosi mokydamiesi vienas iš kito. Tyrimo duomenys buvo fiksuojami paties stebėjimo metu juos užrašant arba darant įrašus ir vėliau juos iššifruojant. Stebėjimo metu surinkti kiekybiniai ir kokybiniai duomenys vėliau buvo išanalizuoti, susisteminti ir įvertinti matematiniais statistiniais metodais.

Kokybinis tyrimas padėjo papildyti kiekybinį tyrimą ir surinkti informatyvius duomenis. Kadangi kokybiniame tyrime instrumentu laikomas pats tyrėjas (Bitinas, Rupšienė ir Žydzūnaitė, 2008), siekiant tyrimo išorinio ir vidinio validumo, dėmesys sutelktas į tyrimo visapusiškumą, kontekstualumą, detalų tiriamojo reiškinių aprašymą bei į patį tyrimo procesą, nuolat keliant klausimą, ar tyrimo metu gauti duomenys pagrindžia daromas išvadas. Kokybiniams duomenims apdoroti taikyta kokybinė turinio analizė, grįsta daugkartiniu transkribuoto teksto skaitymu, kategorijų ir subkategorijų išskyrimu bei jų interpretavimu.

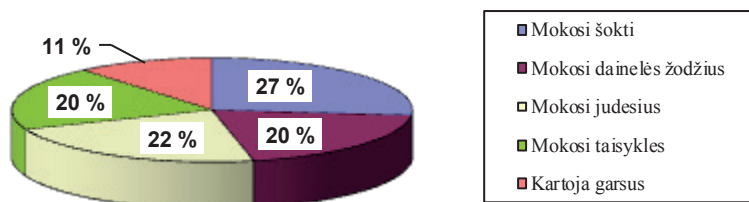
Tiriamieji. Tyrime dalyvavo 45 penkerių–šešerių metų amžiaus vaikai. Tyrimas atliktas dviejose valstybinėse ikimokyklinio ugdymo įstaigose.

Tyrimo rezultatai

Siekiant išsiaiškinti vaikų mokymosi vienas iš kito raišką, žaidžiant muzikinius žaidimus, atliktas stebėjimas, kuris atskleidė, kokius žaidimus darželyje dažniausiai žaidžia vaikai.

Tyrimo duomenys padėjo išsiaiškinti, kad vaikai dažniausiai mokosi vienas iš kito žaisdami lietuvių liaudies muzikinius žaidimus: „Jurgeli, meistrelė“ (20 proc.), „Žąselė“ (18 proc.), „Bitelė“ (16 proc.) ir „Besmegenis“ (11 proc.). Po 9 proc. vaikų žaidė muzikinius žaidimus „Kiškiai ir vilkas“ ir „Katinas ant pečiaus sėdėjo“. Nedidelė dalis vaikų (7 proc.) žaidė žaidimą „Katinas ir pelė“, o mažiausiai vaikų (po 2 proc.) – „Žvirbli, žvirbli“, „Šarka“, „Kurapkytė“, „Negreita katė“ ir „Gegutytė tupi tupi“. Atlikus kiekybinę tyrimo duomenų analizę nustatyta, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigoje žaidžiami įvairūs muzikiniai žaidimai. Matyti, kad vaikai mokosi vienas iš kito žaisdami tokius muzikinius žaidimus, kuriuose žaidimo personažai skirstomi į gerus ir blogus, kartu išryškinant intrigą tarp šių personažų, pvz., katino ir pelės, lapės ir žąsies. Vadinasi, vaikams patinka judrus, greitai, reikalaujantys ištvėrmės ir sumanumo žaidimai, kurių metu vaikai gali save išbandyti ar pasirodyti prieš kitus.

Stebėjimo metu domėtasi, ko vaikai mokosi vienas iš kito, žaisdami muzikinius žaidimus. Tyrimo duomenys pateikti 1 pav.

1 pav. Mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus

Atlikus tyrimo duomenų analizę nustatyta, kad, žaisdami muzikinius žaidimus, 27 proc. vaikų vienas iš kito mokosi šokti, o 22 proc. – atlikti žaidimo judesius. Po 20 proc. vaikų mokosi žaidimo dainelės žodžių ir žaidimo taisyklių, o mažiausiai vaikų (11 proc.) iš kitų mokosi atkartoti reikiamus žaidimo garsus. Taigi tyrimo duomenys atskleidžia, kad muzikiniuose žaidimuose vaikai vieni iš kitų mokosi įvairių žaidimo elementų ir tokiu būdu įgyja įvairių muzikinių gebėjimų.

Stebint vaikus buvo norėta išsiaiškinti, kokius būdus dažniausiai taiko vaikai mokydami vieni iš kitų ar mokydami vienas kitą. Stebėjimo duomenys pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė

Vaikų mokymosi vienam iš kito būdų raiška, žaidžiant muzikinius žaidimus

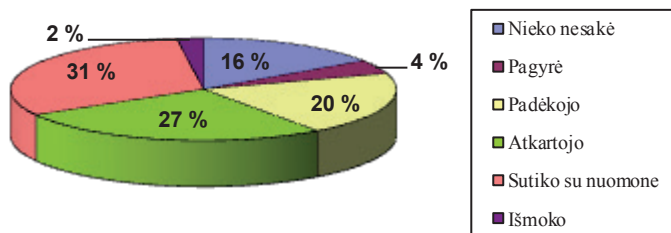
Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Mokymosi vienam iš kito būdai, žaidžiant muzikinius žaidimus	Modeliuoja, kaip kitas daro	„Kaip negerai? Aš gi mačiau – ir tu taip darei, ir aš taip pat kaip tu darau. Ar išeina man jau?“ Ne visi vaikai suspėja laiku atlikti reikiamus judesius, todėl žiūri į kitus vaikus ir juos modeliuoja.
	Stebi, kaip kitam sekasi	„(J.), kodėl tu nieko nedarai, atei pas mus žaisti „Besmegenį“, – pasakė (U.). „Ne, aš geriau pažiūrėsiu, kaip jūs žaidžiat“, – pasakė (J.). „Dabar visi žiūrėkit ir klausykit, kad mokėtumėt, daugiau nekartosisiu, supratot?“ Kiti vaikai stebi, kaip rodo (M.).
	Klausia siekdamas išsiaiškinti	„Ar mes visi taip turim rodyti, ar tik kas vidury stovi, ar aš galiu nieko nedaryti?“ Žaidžiant muzikinį žaidimą „Šarkelė“ (K.) aiškinasi žodžio „drata“ reikšmę: „O kas yra „drata“?“
	Paprašo kito pagalbos	(U.) prašo: „Tu man dar kartą parodyk.“ Atėjus (M.) eilei parodyti naują judesį, ji prašo (I.) pagalbos: „Aš nebesugalvoju, ką man daryti dabar, gal tu man dabar padėk ką, (I.)?“
	Rodo, kaip atlikti judesį, daro kartu su kitu	„Žiūrėk, kaip aš darau, ir tu taip daryk, ir tau išeis – pamatysi“, – rodo „Jurgelio mestrelio“ judesį. Prieina arčiau prie vaikų, kurie nemoka žodžių, ir pasiūlo mokytis kartu, padėti juos išmokti.
Vaikų vienas kito mokymo būdai, žaidžiant muzikinius žaidimus	Paaiškina vaikui tinkamą judesių atlikimą	„Labai paprasta, aš pirma statau koją į šoną, tada apsisuku ir suploju... nu.“ „Ką, jūs neprisimenat?.. Rankas reikia sudėti ant šoniuko, o kojytes suglausti į ratelio vidurį ir nepamirškite užsimerkti, supratot mane?“
	Pastebi kito vaiko padarytą klaidą	Auklėtoja parodo žaidimo žingsnelių seką, bet 3 vaikai ją atlieka ne taip. (A.) tai pastebi ir sako: „Nu tu žiūrėk, gi ne taip darai, reik pirma suploti, o tik paskui trepsėti. Aš mačiau, jis atvirkščiai rodė. Žiūrėk, va kaip reikia.“ Žaidžiant muzikinį žaidimą „Katinas ir pelė“ mergaitė pastebi berniuko padarytą klaidą: „Auklėtoja, (O.) nusišneka, jis gi visai nemoka žodžių ir man maišo, kai ne taip sako.“
	Pasiūlo kitam žaisti	Žaidimo „Kiškiai ir vilkas“ metu (D.) pasiūloma žaisti kartu: „(D.), kodėl tu nenori žaisti? Žinok, jeigu tu nežaisi, negausi šypsenėlės ir nieko neišmoksi... Ateik, tu galėsi būti vilkas, gerai?“
	Dalijasi savo žinio- mis	„Aš labai gerai žinau, kaip žaisti šį žaidimą, jau žaidžiau kitam daržely... Auklėtoja, ar aš galiu pasakyti, kaip mes ten žaidėm?“ „Aš jums pasakysiu, aš gi žinau, kaip reikia“, – pasakė (A.). Ji ritmiškai trepsėdama koja priminė kitiems žaidimo melodiją ir žodžius.
	Pasako komplimentą	Mergaitės nustemba pamačiusios, kaip (I.) šoka. „(I.), tu labai gražiai šoki ir greitai sugalvoji naują judesį, aš jo irgi nepamiršiu. Parodyk dar kartą.“

Atlikus kokybinę tyrimo duomenų analizę išskirtos 2 kategorijos, 10 subkategorijų ir jas pagrindžiantys įrodymai. Pirmoji kategorija yra „Vaikų mokymosi vienam iš kito būdai, žaidžiant muzikinius žaidimus“, kurią sudaro 4 subkategorijos. Pirmoji subkategorija yra „Modeliuoja, kaip kitas daro“, o jos įrodymas gali būti, pvz., „*Kaip negerai?.. Aš gi mačiau – ir tu taip darei, ir aš taip pat kaip tu darau. Ar man jau išeina?*“ Antrąją subkategoriją „Stebi, kaip kitam sekasi“ pagrindžia įrodymas: „(J.), kodėl tu nieko nedarai, ateik pas mus žaisti „Besmegenį“, – pasakė (U.). „*Ne, aš geriau pažiūrėsiu, kaip jūs žaidžiat*“, – pasakė (J.). Trečiąją subkategoriją „Klausia siekdamas išsiaiškinti“ pagrindžiantis įrodymas yra „*Ar mes visi taip turim rodyti, ar tik kas vidury stovi, ar aš galiu nieko nedaryti?*“, o ketvirtosios subkategorijos „Paprašo kito pagalbos“ pagrindimas – „*Aš nebesugalvoju, ką man daryti dabar, gal tu man dabar padėk ką, (I.)?*“

Antroji kategorija „Vaikų vienas kito mokymo būdai, žaidžiant muzikinius žaidimus“ turi 6 subkategorijas. Jų raiška yra tokia: „Rodo, kaip atlikti užduotį, daro kartu su vaiku“ (pvz., „*Žiūrėk, kaip aš darau, ir tu taip daryk, ir tau išeis – pamatysi*“, – rodo „Jurgelio meistrelio“ judesį); „Paaiškina vaikui tinkamą judesių atlikimą“ (pvz., „*Labai paprasta, aš pirma statau koją į šoną, tada apsisuku ir suploju... nu*“); „Pastebi kito vaiko padarytą klaidą“ (pvz., „*Nu tu žiūrėk, gi ne taip darai, reik pirma suploti, o tik paskui trepsėti. Aš mačiau, jis atvirkščiai rodė. Žiūrėk, va kaip reikia*“); „Pasiūlo kitam žaisti“ (pvz., žaidimo „Kiškiai ir vilkas“ metu (D.) pasiūloma žaisti kartu: „(D.), kodėl tu nenori žaisti? Žinok, jeigu tu nežaisi, negausi šypsenėlės ir nieko neišmoksi... Ateik, galėsi būti tu vilkas, gerai?“); „Dalijasi savo žiniomis“ (pvz., „*Aš labai gerai žinau, kaip žaisti šį žaidimą, jau žaidžiau kitam daržely... Auklėtoja, ar aš galiu pasakyti, kaip mes ten žaidėm?*“); „Pasako komplimentą“ (pvz., mergaitės nustemba pamačiusios, kaip (I.) šoka. „(I.), tu labai gražiai šoki ir greitai sugalvoji naują judesį, aš jo irgi nepamiršiu. Parodyk dar kartą“).

Stebėjimu siekta nustatyti, kaip vaikai priima kito vaiko pamokymą ir kaip tuomet elgiasi. Tyrimo duomenys pateikti 2 pav.

2 pav. Vaikų elgesys po draugo pamokymo

Tyrimo duomenys rodo, kad mokymasis vienam iš kito skatina pozityvaus elgesio formavimąsi. Išanalizavus tyrimo duomenis nustatyta, kad mokomi draugo 31 proc.

vaikų sutiko su kito nuomone, 27 proc. vaikų atkartoję tai, ko jį mokė kitas vaikas, 20 proc. vaikų padėjo už pamokymą, o 16 proc. nieko neatsakė į draugo pamokymą. Tik labai maža dalis vaikų (4 proc.) pagyrė savo draugą, kuris jį mokė. Taigi, vaikai po kito vaiko pamokymo elgiasi labai įvairiai. Vaikų gebėjimas padėkoti, sutikti su kito vaiko nuomone ar kitą pagirti už pamokymą rodo vaikų turimas vertybes: toleranciją, pagarbą kitam, mandagumą.

Tyrimas padėjo atskleisti, kokius gebėjimus vaikai ugdo mokydamiesi vieni iš kitų muzikinių žaidimų metu. Tyrimo duomenys pateikti 2 lentelėje.

2 lentelė

Vaikų gebėjimų ugdymasis, mokantis vienam iš kito muzikinių žaidimų metu

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Socialinė kompetencija	Gebėjimas bendrauti ir susitarti su bendraamžiais	Žaidime „Bitelė“ vaikai skrenda beveik visada pasislėpti už to, su kuriuo labiausiai draugauja. „Paslėpk mane, kad vilkas nepamatytų“, – sako (S.) ir tada piemuo (P.) paslepia jį po savo skraiste. „Dabar aš pabūsiu katinu, o paskui tu, gerai?“ (N.) sutinka ir žaidžia „Katiną ir pelę“.
	Gebėjimas spręsti problemas	„Leisk ir (G.) pabūti žvirbliu, juk šiandien jo gimimo diena, o gimimo dieną visi vaikai gauna, ko nori.“ „(J.) trukdė visą žaidimą, jis gi nenorėjo būti poroj su (I.) ir jie susipyko labai. Tai aš, kad nesipyktų, apsimainiau su (S.), man nesunku su bet kuo.“
	Gebėjimas reikšti emocijas	„Valio, aš laimėjau“, – džiaugiasi (P.) ir iš laimės pradeda šokinėti. Paulius sunkiai išitraukia į muzikinius žaidimus, nepasitiki savo jėgomis, susikaustęs, nedrąsus. Jis stebi vaikus iš šalies, o pasibaigus muzikiniams žaidimams, kai niekas nemato, kažką niūniuoja, ploja, šypsosi. Pastebėjęs, kad yra stebimas, staiga susigėsta.
Komunikavimo kompetencija	Gebėjimas vadovauti žaidimui	(S.) žaidžiant nepakluso vadovės rodomiems judesiams, kūrė savo, o paskui jį kartoję kiti grupės vaikai. Pastebėta, kad (G.) žaidimo metu vadovavo kitiems, nes mokėjo visus žaidimo žodžius.
	Gebėjimas išsiskaičiuoti	Žaidime „Vilkas ir avelės“ daugelis berniukų nori būti vilku. Tada (S.) sako: „Reikia išsiskaičiuoti, kad būtų teisinga.“
Meninė kompetencija	Gebėjimas išreikšti veikėjų charakterį, išgyvenimus	Žaidžiant žaidimą „Katinas ir pelė“ katinas miega, o pelytė (A.) laksto. Ji kūrybiškai bando perteikti pelytės charakterį: laksto mažais žingsneliais ant pirštų galų, prie pilvuko suglaudusi rankeles, riešus nusukusi nuo savęs, išraiškingai judėdama, kartais „sucypsi“.
	Gebėjimas kūrybiškai save išreikšti judesiais	Po žaidimo (V.) dainuoja sau ir taip tris kartus sugalvoja vis naujus judesius pagal dainelės tekstą. Visus kartus judesiai skirtingi. Besisukiodama kaip balerina ji išreiškia save originaliais judesiais. Jos šokį pastebi (E.) ir klausia: „Kaip tau taip išeina?“

Kategorija	Subkategorija	Stebėjimo įrodymai
Sveikatos saugojimo kompetencija	Gebėjimas orientuotis erdvėje	(B.) bėgdamas sumaišė kairę ir dešinę puses. Pastebėjusi jo klaidą (L.) jam paaiškino, o tada parodė, kur dešinė, kur kairė. (B.) jai padėjo: „ <i>Ačiū, dabar jau žinosiu – ši dešinė, nes su ja valgau ir rašau, o ši kairė.</i> “ Žaisdami žaidimą „Kiškiai ir vilkas“ berniukai (T.) ir (M.) pargriuvo vienas ant kito. (T.) skundžiasi draugui (D.), kad skauda. „ <i>Mačiau, kad jis bėgo ne į tą pusę, kur reikia, todėl ir užkrito tau ant uodegos.</i> “
	Gebėjimas saugiai judėti	„ <i>Bėgam bėgam, atsargiai... greičiau... ei, nesislėpk už auklėtojos, taip nesąžininga, reikia laikytis taisyklių...</i> “
Pažinimo kompetencija	Gebėjimas suvokti ir įsiminti	Dvi mergaitės kalbasi: „ <i>Aš vis nepamenu to žaidimo melodijos. Paniūniuosi man?</i> “ „ <i>Aš ir nepamenu, gal... mmm... mm...</i> “ (niūniuoja). „ <i>Jūs visai nusidainuojat, paklausykite manęs</i> “, – įsikiša trečia ir teisingai padainuoja melodiją.

Atlikta kokybinė tyrimo duomenų analizė leido išskirti penkias kategorijas, atitinkančias socialinę, komunikavimo, meninę, pažinimo ir sveikatos saugojimo kompetencijas, ir 10 subkategorijų, t. y. toms kompetencijoms būdingus gebėjimus, kuriuos vaikai ugdėsi mokydamiesi vieni iš kitų. Tai gebėjimai: bendrauti ir susitarti su bendraamžiais; spręsti problemas; reikšti emocijas; vadovauti žaidimui; išsiskaičiuoti; išreikšti veikėjų charakterį, išgyvenimus; kūrybiškai save išreikšti judesiais; orientuotis erdvėje; saugiai judėti; suvokti ir įsiminti. Visi šie gebėjimai pagrįsti stebėjimo įrodymais ir pateikti 2 lentelėje, pvz., dvi mergaitės kalbasi: „*Aš vis nepamenu to žaidimo melodijos. Paniūniuosi man?*“ „*Aš ir nepamenu, gal... mmm... mm...*“ (niūniuoja). „*Jūs visai nusidainuojat, paklausykite manęs*“, – įsikiša trečia ir teisingai padainuoja melodiją; Paulius sunkiai įsitraukia į muzikinius žaidimus, nepasitiki savo jėgomis, susikaustęs, nedrąsus. Jis stebi vaikus iš šalies, o pasibaigus muzikiniams žaidimams, kai niekas nemato, kažką niūniuoja, ploja, šypsosi. Pastebėjęs, kad yra stebimas, staiga susigėsta. Tyrimo duomenys rodo, kad žaisdami ir mokydamiesi vieni iš kitų ikimokyklinio amžiaus vaikai vartoja savo kalbą bei ugdosi socialinius, komunikacinius, meninius, pažintinius ir sveikatos saugojimo gebėjimus. Tyrimas išryškino, kad vaikų mokymosi vienas iš kito efektyvumas labiausiai atsiskleidė socialinėje ir komunikacijos srityse.

Išvados

1. Mokslinių literatūros šaltinių analizė atskleidė, kad vaikų mokymasis vienas iš kito, žaidžiant muzikinius žaidimus, yra neatsiejama ugdymosi proceso dalis, vykstanti natūraliai ir apimanti įvairias vaikų ugdymosi sritis. Mokymasis vienas iš kito yra svarbus ugdytinių elgesio, emocijų bei gebėjimų formavimuisi, užtikrinantis teigiamų santykių su bendraamžiais palaikymą ir įvairiapusę vaiko raidą.

2. Stebėjimas atskleidė, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigoje žaidžiami įvairūs muzikiniai žaidimai, kurių metu vaikai vienas iš kito mokosi žaidimo taisyklių, atlikti žaidimo judesius, atkartoti reikiamus garsus ir dainelės žodžius, šokti. Vaikai mokosi vienas iš kito įvairiais būdais: modeliuoja, kaip kitas daro; stebi, kaip kitam sekasi; klausia siekdamas išsiaiškinti, paprašo kito pagalbos. Žaisdami muzikinius žaidimus vaikai moko kitus vaikus rodydami, kaip atlikti užduotį, ir, darydami kartu su kitu, paaiškina vaikui tinkamą judesių atlikimą, pastebi kito vaiko padarytą klaidą, pasiūlo jam kartu žaisti, dalijasi savo žiniomis bei pasako komplimentą. Išgirdę pamokymą vaikai elgiasi įvairiai: sutinka su kito nuomone, kartoja tai, ko jį mokė kitas vaikas, padėkoja už pamokymą, pagiria pamokusį draugą. Vaikai, mokydamiesi vieni iš kitų, ugdomi gebėjimus bendrauti ir susitarti su bendraamžiais, spręsti problemas, reikšti emocijas, vadovauti žaidimui, išsiskaičiuoti, išreikšti veikėjų charakterį, išgyvenimus, kūrybiškai save išreikšti judesiais, orientuotis erdvėje, saugiai judėti bei suvokti ir įsiminti.

Literatūra

- Bitinas, B., Rupšienė, L. ir Žydžiūnaitė, V. (2008). *Kokybinių tyrimų metodologija*. Vilnius: Socialinių mokslų kolegija.
- Blum-Kulka, S. ir Dvir-Gvirsman, S. (2010). Peer interaction and learning. In P. Peterson, E. Baker, B. McGaw (eds.), *International encyclopedia of education*. Amsterdam: Elsevier Academic Press.
- Boyd, D. ir Bee, H. (2011). *Augantis vaikas*. Vilnius: Vaistų žinios.
- Corbin, J. ir Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: techniques and procedures for developing grounded theory*. 3rd ed. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Foyle, H. (1990). *Using cooperative learning in the early childhood classroom*. [ERIC NO: ED339489]. Prieiga per internetą: <http://files.eric.ed.gov/fulltext/ED339489.pdf>.
- Hetherington, C., Hendrickson, C. ir Koenig, M. (2014). *Reducing an in-group bias in preschool children: the impact of moral behavior*. Prieiga per internetą: <http://search.ebscohost.com.ezproxy.vpu.lt/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=99044640&site=ehost-live>.
- Hille, K., Evanschitzky, P. ir Bauer, A. (2015). *3–6 metų vaiko raida: psichologijos pagrindai ikimokyklinio amžiaus vaikų ugdytojams*. Vilnius: Tyto alba.
- Marsh, K. ir Young, S. (2006). *Musical play*. Oxford: Oxford University Press.
- McPherson, G. (2006) *The child as musician: a handbook of musical development*. Oxford: Oxford University Press.
- Mokymosi visą gyvenimą memorandumas* (2001). Prieiga per internetą: http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/06/Memorandumas_2001.pdf.
- Monkevičienė, O., Stankevičienė, K., Autukevičienė, B. ir Jonilienė, M. (2017). Pedagogical strategies that improve children's play-based learning. *SOCIETY. INTEGRATION*.

- EDUCATION. *Proceedings of the International Scientific Conference, Volume II, May 26th–27th*.
Prieiga per internetą: <http://journals.ru.lv/index.php/SIE/article/download/2254/2361>.
- Paulionytė, J. (2005). *Studijų darbų metodinės rekomendacijos*. Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Piaget, J. (2002). *Vaiko kalba ir mąstymas*. Vilnius: Aidai.
- Porter, L. (2003). *Young children's behaviour*. Australia, Paul Chapman Publishing.
- Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas* (2004). Metodinės rekomendacijos. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
- Ostrovsky, M. ir Meaden, H. (2010). *Helping children play and learn together*. Prieiga per internetą: <http://www.naeyc.org/files/yc/file/201001/OstroskyWeb0110.pdf>.
- Sankauskienė, R. (2009). *Ikimokyklinio muzikinio ugdymo metodika*. Panevėžys. Prieiga per internetą: <http://kpskc.lt/pagalba/meninis/MU%20metodika.pdf>.
- Stolic, J. (2015). The development of preschool children's musical abilities through specific types of musical activities. *Research in Pedagogy / Istraživanja u Pedagogiji*, 5(2), 31–44. doi:10.17810/2015.14
- Topping, K. (2005). Trends in peer learning. *Educational Psychology*, 25(6), 631–645. Prieiga per internetą: <http://search.ebscohost.com.ezproxy.vpu.lt/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=18786911&site=ehost-live>.
- Webb, N. (2010). *Peer learning in classroom*. In P. Peterson, E. Baker, B. McGaw (eds.), *International encyclopedia of education*. Amsterdam: Elsevier Academic Press.
- Wilks, M., Collier-Baker, E. ir Nielsen, M. (2015). Preschool children favor copying a successful individual over an unsuccessful group. *Developmental Science*, 18(6), 1014–1024. Prieiga per internetą: <http://search.ebscohost.com.ezproxy.vpu.lt/login.aspx?direct=true&db=a9h&AN=110280111&site=ehost-live>.

Mutual Learning of Pre-school Children through Music Games

Marija Jonilienė¹, Birutė Baltušnikienė²

¹ Lithuanian University of Educational Sciences, Faculty of Educational Sciences, Department of Childhood Studies, 39 Studentų St., LT-08106 Vilnius, Lithuania, marija.joniliene@leu.lt

² PE „Linksmieji čiauškučiai“, 16 Baltų Av., LT-48190 Kaunas, Lithuania, birutekrivkaite@gmail.com

---

Summary

This article examines the problem of pre-school children mutually learning through music games. Mutual learning of children through music games is an integral part of the education

process, which takes place naturally and covers a variety of fields of children education and is often related with gaming activities. By playing music games children have a habit of observing, hearing each other, talking, inviting to play, exchanging information, combining ideas and actions. Mutual learning through music games is important for the pupils behavioral, emotional and their abilities formation, ensuring the maintenance of positive relations with peers and comprehensive development of the child.

The empirical research revealed that while playing music games children learn from each other the rules of the game, proper movements and words of the song, learn to repeat required sounds and to dance. Children usually learn from each other by applying various ways: most commonly they demonstrate how to perform a task, carry it together, explain how to perform proper movements, they notice mistakes made by others, offer other children to join the activity, share their knowledge, pay a compliment, model, observe, question in order to understand, ask for the help. Children not only learn from each another but also develop their social, communicative, artistic, cognitive and health abilities.

Keywords: *pre-school children, mutual leaning strategy, musical games.*

Gauta 2018 07 03/ Received 03 07 2018
Priimta 2018 08 27 / Accepted 27 08 2018